

Друштвене мреже као окружење за е-учење (подршка за формално и неформално образовање)

Љиљана Дељанин
Факултет техничких наука, Чачак
Мастер за електронско учење, 2011/2012
ljiljana.deljanin@gmail.com
Ментор рада: др. Радојка Крнета ванр. проф.

Резиме – У овом раду је представљена анализа функционисања друштвених мрежа Facebook-а и Twiducate у својству окружења за е-учење, као подршка за формално и неформално учење. Кроз практичне примере примена ових мрежа како у свету, тако и код нас, закључујемо да се будућност учења може ослонити на њих, као платформи за квалитетно образовање. Циљ рада јесте да се покаже да су друштвене мреже идеална подршка електронском учењу у смислу постигнућа позитивних резултата учења, без обзира да ли се оно одвија у државним институцијама или ван њих (формално и неформално образовање), где се грађанима пружа прилика за учење у свим старосним добима и у бројним контекстима: на послу, код куће или кроз активности у току слободног времена уз online подршку.

Кључне речи – друштвене мреже; е-учење; формално и неформално образовање

1. Увод

Филозофија учења током целог живота није ни у ком случају модернијег датума. Древна друштва широм света истицала су потребу за учењем од колевке до гроба. Данас у 21. веку се налазимо међу онима који дају значај целоживотног учењу (формално, неформално, информално). Оно што је јасно, јесте да се контекст целоживотног учења променио и да је утопијска и племенита визија која је до сада карактерисала целоживотно учење сада постала неизбежан водич и организациони принцип образовних реформи. Данас је то незаменљиво оруђе које образовању омогућава да се суочи са својим многобројним актуелним и новонастајућим изазовима.

Начини учења су се мењали (без обзира да ли се ради о формалном или неформалном образовању) кроз време добијајући на квалитету. Са развојем науке и пре свега технологије, дошло је до развоја е-учења и е-образовања.

Као посредник у неопходној двосмерној комуникацији користи се технологија. Једна од најразвијенијих тренутних технологија, која се све више користи у едукацији су друштвене мреже, за чије је функционисање неопходно постојање сервиса који су примарно фокусирани на стварању заједница истомишљеника или на повезивању одређених скупова људи, првенствено путем Интернета. Понекад то могу бити пријатељи, особе из академске заједнице, школе, покрајине,...

Кроз овај мастер рад детаљно су објашњене могућности коришћења друштвених мрежа као подршке за формално и неформално образовање, кроз следећа поглавља:

1. Увод, 2. Формално, неформално и е-образовање, 3. Друштвене мреже као окружење е-учењу, са практичним примером рада формираних група путем мрежа мрежа Facebook-а и Twiducate, 4. Угледни примери са коришћењем друштвених мрежа у настави, како у свету, тако и код нас, 5. Анализа примена друштвених мрежа и закључна разматрања.

2. Формално, неформално и е-образовање

Целоживотно учење је активност учења током целог живота, с циљем унапређивања знања, вештина и способности, односно ово учење представља синтезу формалног, неформалног, као и информалног учења (непланирано учење и стицање знања кроз свакодневне активности).

Да би смо боље и лакше разумели е-учење у формалном и не формалном учењу, најпре морамо разумети карактеристике ова два вида учења:

2.1 Формално образовање

Под термином формално образовање се углавном сматра образовни систем, организован и управљан од стране државе/државних институција, без обзира да ли је држава оснивач или су оснивачи приватна лица (последњих година у Србији и приватне високошколске установе добијају акредитацију од стране Министарства просвете и спорта, и самим тим постају део институција формалног образовања). У институције формалног образовања се убрајају предшколске, основношколске, средњошколске установе, установе вишег и високог образовања, чија је организација, надзор сваке врсте, планирање и развој у надлежности ресорног министарства.[1]

2.2 Неформално образовање

Под неформалним образовањем (engl. nonformal) подразумевамо оне врсте учења које се развијају и негују ван формалног, задатог и обавезног институционалног образовања, а у оквиру алтернативних структура чији су главни носиоци омладинске организације. Узимањем учешћа у оваквим активностима млади људи стичу знања и развијају разне врсте способности и то: комуникацијске, лидерске, за конструктивно решавање конфликта, за тимски рад, за интеркултурно разумевање, као и за успешно решавање разних врста проблема

2.3 Е – образовање

Постоји више дефиниција овог учења, али основном дефиницијом сматрамо: “...коришћење мултимедија и Интернета у сврху побољшавања квалитета учења – омогућавањем приступа удаљеним изворима и услугама и омогућавањем сарадње и комуникације и на даљину” [2].

3. Друштвене мреже као окружење е-учењу

Човек као јединка не може сам опстати на планети. Та чињеница тера нас да трагамо за пријатељима. Свако од нас жели да буде социјално прихваћен, жели да га неко саслуша и да са неким дели срећне и тужне тренутке. Дружење, стицање нових познанстава у 21. веку, захваљујући Интернету, никада није било једноставније и брже. Чак иако сте стидљива и интровертна особа, то знате само Ви, али не и неко са друге стране екрана и то је једна од главних предности друштвених мрежа.

3.1 Добре стране коришћења друштвених мрежа у образовању

- Лако преношење информација;
- Комуникација са пријатељима или познаницима који нису у земљи без великих трошкова;
- Добијање знања о другим културама преко људи које упознајемо;
- Лако преношење информација.

3.2 Лоше стране коришћења друштвених мрежа у образовању

- Пријатеље из стварног живота можемо повредити тако што ће мо их занемаривати, или можемо написати нешто несвесно што их може повредити;
- Претеривање у временском коришћењу друштвених мрежа може водити до зависности;
- Доступност личних информација у виду адресе, броја телефона, емаил адресе, може довести до злоупотребе истих;
- Појава обманутости, јер не постоји увек сигуран начин за проверу валидности информација.

3.3 Facebook као окружење за е-учење

Facebook је сервис за друштвену мрежу. Створио га је Mark Zuckerberg за време студија на Харварду 2004 године. Идеја за вебсајт, према тврдњи аутора, била је мотивисана социјалном потребом да на Харварду омогући упознавање људи који живе у другим домовима унутар универзитета. До дана данашњег Facebook је постао најпопуларнија друштвена мрежа која све више, као идеална платформа, заузима битно место у различитим системима образовања.

Најбољи систем учења на даљину кроз Facebook друштвену мрежу су групе. Групе омогућују интеракцију између свих чланова групе, не само у релацији ментор-ученик. Оно што је овде важно је модерација од стране предавача (ментора) који води рачуна како се интеракција између чланова групе одвија. Осим класичног приступа где ментор поставља садржај и усмерава остале чланове групе он може мотивисати и саме чланове да постављају нови садржај.

Врсте група које формирамо путем Facebook-а могу бити:

- Јавне или отворене (информације се размењују и међу корисницима који нису чланови група)
- Затворене или тајне (информације се размењују само међу члановима група).

3.4 Практичан пример рада групе на Facebook мрежи

У мастер раду детаљно је приказан рад формиране групе са називом *Моја група*, која има следеће карактеристике:

- Група је затвореног типа;
- Број чланова: 10;
- Администратор групе: Љиљана Дељанин, професор техничког образовања;
- Тема на којој чланови групе раде: “Кеопсова пирамида“ (шта о њој знам);
- образовање чланова групе: од основаца (8. разред), до високообразованих;
- Време реализације: неограничено, кад администратор групе одлучи да је тема довољно обрађена

Чланови групе радили су вредно и опуштено на датој теми, користећи све техничке опције које нуди друштвена мрежа Facebook, ради размене одговарајућих садржаја и то на следећи начин: Интернет адресом, текстуалним садржајима са сликама, самим текстом, видео записом, датотекама, порукама,...

Пример приказан кроз рад нам показује да и ученици који су на почетку образовног развоја, имају жеље, воље, довољног информатичког образовања, као и снажљивости у претраживању информација на Интернету, да се равноправно интелектуално носе са много искуснијим и старијим ученицима, што у традиционалној настави није могуће. Такође, приказани пример нам показује да животно доба, као и тренутно образовање несме да нам буде препрека за ново сазнање и учење, већ потпора за усавршавање истог.

3.5 Практични пример рада групе на Twiducate мрежи

Twiducate је мрежа више едукативне природе, где наставници могу да поставе задатак, деле идеје, па чак и да сарађују са родитељима. Само наставници и ученици могу да приступе постовима у виртуелним учионицама, креирајући безбедно окружење за учење. Twiducate је друштвена мрежа затвореног типа, слична класичном Facebook-у, уз контролу наставника-администратора, настала 2009. год. Осим тога, она је бесплатна и за њено коришћење није потребна никаква инсталација.

У мастер раду детаљно је приказан рад формиране групе путем мреже Twiducate, која има следеће карактеристике:

- Врста групе: затворена;
- Број чланова групе: 10;
- Групу чине ученици завршеног шестог разреда Основне школе “Вук Караџић” у Блажеву;
- Администратор групе: Љиљана Дељанин, професор техничког образовања;
- Тема на којој група ради: “Кеопсова пирамида” (шта знам о њој?);
- Време реализације рада групе: две недеље (јун-јул 2012.год.).

Циљ рада групе био је да се упореде постигнућа ученика 6. разреда, који су радили на истом наставном задатку, путем традиционалне наставе и путем друштвене мреже Twiducate. Без икакве сумње може се закључити, да учење у мрежи Twiducate помаже ученицима у решавању комуникација и проблему међусобне сарадње, што је у традиционалној настави мало присутно. Овим задатком су показали да поседују добре вештине сналажења при претраживању на Интернету, да су просто мотивисани за рад другачијем начину приступа учењу. Ученицима час из ТИО-а није трајао 45 минута, него онолико колико су они имали интересовања за предмет, радећи на задатку. Благовремено решавање задатка показало је да су ученици јако одговорни, што због другачијег начина рада, што због сопственог доказивања појединца у групи.

4. Угледни примери са коришћењем друштвених мрежа у настави

Приметно је да су данас и сами ученици почели са оснивањем група на друштвеним мрежама, како би се повезали и разменили информације о садржајима и обавезама. Ово је навело и наставнике да почну са све већом употребом друштвених мрежа како би ученицима учинили доступнијим садржаје за учење, подстакли дискусије међу ученицима и учинили им доступним различите корисне примере и видео материјале који им помажу да градиво сагледају на нов начин.

У раду су дати практични примери коришћења друштвених мрежа у настави са циљем добијања квалитетне и савремене наставе. Ваља истаћи да примена друштвених мрежа у образовању и у нашој земљи све више добија како на квантитету, тако и на квалитету, по узору на многе светске Универзитете и школе.

4.1 Примена друштвених мрежа у образовању у Србији (практични примери)

- Одељење учитеља Топлице [3];
- Учимо да учимо путем Facebook странице [4];
- Наши писци, Пета београдска гимназија [5];
- Ученици електротехничке и грађевинске школе “Никола Тесла” у Земуну уче путем Facebook-а [6].
- Едмода у настави Основне школе “Иван Горан Ковачић” у Нишкој Бањи [7].
- Glogster – виртуална учионица у Основној школи “Ђура Јакшић” у Каћу [8].

4.2 Примена друштвених мрежа у образовању у свету (практични примери)

- Примена Едмода у Економској школи у Осјеку [9].
- Twiter у настави Рузвелт гимназије и Универзитета у Тексасу [10],
- Michigan State University у настави користи Twitter друштвену мрежу [11],
- Техничка школа “Никола Тесла“ у Вуковару користи Facebook у учењу [12].
- Glogster EDU – као помоћ у настави [13].

5. Методологија

У овом мастер раду проказана је анализа функционисања појединих друштвених мрежа, са посебним освртом на могућност њиховог коришћења при учењу. Поред анализа, у раду је приказана практична примена двеју мрежа: Facebook-а и Twiducate, као идеални примери коришћења друштвених мрежа у образовању, без обзира о ком виду образовања се ради (формално или неформално). Путем Facebook-а формирана је група са ученицима различитих животних доба и интересовања, као и образовања. Насупрот њој путем мреже Twiducate, формирана је група са ученицима из истог одељења традиционалне наставе, узраста 6. разреда Основне школе. Групе из обе мреже користиле су исти модел наставног садржаја са наставном темом “ Увод у архитектуру и грађевинарство“ са задатком “Шта знам о Кеопсовој пирамиди“. Облик обе групе је затвореног типа. Циљ рада јесте приказ функционалности које пружају друштвене мреже као подршка у савременом учењу и настави.

6. Резултати и дискусија

Рад групе у мрежи Facebook нам је показала да граница за учењем не постоји и да сазнајни ниво сваког од нас зависи искључиво од наше воље и жеље за спознајом новог. Животно доба, као и тренутно образовање не сме да нам буде препрека за новим сазнањем и учењем, већ потпора за усавршавањем истог. Пример нам показује да и ученици који су на почетку образовног развоја, имају жеље, воље, довољног информатичког образовања, као и снажљивости у претраживању информација на Интернету, да се равноправно интелектуално носе са много искуснијим и старијим ученицима, што у традиционалној настави није могуће. Тиме нам доказују да поседују самосталност и интерактивност на којој данашња педагогија инсистира.

Рад групе у мрежи Twiducate нам је показала да ученици имају одличну вештину у претраживању информација на Интернету, поседују сасвим добру информатичку писменост. Ученици теже комуникацији, како међу собом, тако и са наставником. Кроз рад у мрежи ученици су показали и велику самосталност, на којој савремена педагогија и инсистира. На основу изјава које су ученици дали након завршеног задатка закључујемо да им је мишљење позитивно о раду у овој мрежи.

Другим речима, примена ових друштвених мрежа у образовању, без обзира и на неке недостатке, значајно би допринеле ефикасности у процесу учења и целоживотног поучавања.

7. Закључак

Људи су друштвена бића по природи. Тако је било и пре настанка Интернета, када су се дружили у комунама, градили контакте и пријатељства на трговима, јавним просторима, пијацама, салонима. Данас се ништа није променило осим што свако од нас има виртуално тело које представља наш идентитет из аналогног света, а у мрежи са осталима и њиховом комуникацијском динамиком креира виртуалну јавну сферу.

Друштвене мреже јесу важне јер се изграђују односи и везе у различитим контексима. Људи се друштвено ангажују, размењују информације, траже вредновање и признање себе у групи, одобравање сопственог статуса и то се дешава на веома флуидан начин. Данашњи облик друштвених мрежа кориснику пружа многобројне опције када је у питању избор комуникацијских пракси, друштвена ангажованост на умреженом простору, контрола информација, приватност. Исто му се и одузима ако није упознат са општим правилима те мреже, мењајући истовремено комуникацијску динамику у свакодневном говору и креирајући нове лингвистичке форме.

Родитељи, наставници и школе морају бити у корак с брзим развојем информационо-комуникационе технологије како би разумели начин на који друштвене мреже утичу на децу и младе, препознали њихове предности и недостатке, па самим тим образовали и васпитали децу за сигурно учење у online окружењу.

Нове технологије омогућавају формирање нових врста група, online идентитете, као и друштвене мреже. Циљ свега је, како појединац посматра и представља себе, у групи, и како умрежени живот на Интернету утиче на перцепцију сопственог „ја“ у односу на спољашњи свет. Самим тим млади се социјализују са својим пријатељима и траже од њих валидацију, уважавање и пажњу кроз online садржаје и комуникацијске конвенције.

Е-учење није замена за постојеће моделе и форме учења, али је свакако битно у окружењу ограничених ресурса, када су учесници образовног процеса удаљени или када постоји циљ да се ради у мултимедијалном и динамичком ИТ окружењу, да би се унапредила информатичка писменост и практиковала употреба савремених информационих медија. Струка образовања одраслих препоручује електронско учење као и свако друго учење у оним ситуацијама када је приступ учењу максимално поједностављен и окренут особи која учи и оној која преноси знање. У том смислу, нема разлике између е-учења и било ког другог учења. Можемо очекивати да ће даљим развојем медија као окружења за учење и употребом савремених технолошких иновација преношења информација и мултимедијских садржаја, електронско учење као пре свега учење на даљину бити све више у употреби.

Како формално, тако и неформално учење подразумева да се грађанима пружи прилика за учење у свим старосним добима и бројним контекстима: на послу, код куће и кроз активности у току слободног времена, а не само уобичајеним путем као што је школа и високо образовање. Данас формално и неформално учење представља крајњи исход информатичке писмености, а друштвене мреже одличан пут ка том исходу.

8. Литература

- [1] М. Марјановић, „Потрага за неформалним образовањем”, сајт, 2003, доступно на адреси: http://www.hajdeda.org.rs/nfo/realizovani_projekti.htm, приступљено 20. маја 2012.
- [2] М. Ђукушић, М. Јадрић, „Е-учење: концепт и примјена”, Школска књига, Загреб, 2012.
- [3] Љ. Топлица, „Наш Фејсбук“, блог, 2010, доступно на адреси: http://uciteljtoplica.wordpress.com/%D0%BE-%D0%BD%D0%B0%D0%BC%D0%B0_/o/, приступљено 20. јула 2012
- [4] Фејсбук, „Учимо да учимо“, 2010, доступно на адреси: <https://www.facebook.com/pages/Ucimo-da-ucimo/140873519294003?sk=info>, приступљено 25. маја 2012.
- [5] В. Кеџман, „Фејсбук у настави“, 2010, доступно на адреси: <http://www.youtube.com/watch?v=wWvqAdQj6D4>, приступљено 27. марта 2013.
- [6] Електротехничка школа „Никола Тесла“, „Учење путем Фејсбука“, сајт, 2009, доступно на адреси: http://www.teslazr.edu.rs/?page_id=254, приступљено 18. јуна 2013.
- [7] Н. Стојановић, „Весела дружина“, блог, 2011, доступно на адреси: <http://21naki.wordpress.com/>, приступљено 20. јул 2013.
- [8] Основна школа „Ђуро Јакшић“- Каћ, „Glogster виртуална учионица“, сајт, 2010, доступно на адреси: <http://www.skolakac.edu.rs/zaucenike.html>, приступљено 20. јула 2012.
- [9] В. Брут, „Како програм ЕДМОДО помаже наставнику“, *Часопис Поглед кроз прозор* (2012), доступно на адреси: <http://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/08/31/kako-program-edmodo-pomaze-nastavniku/>, приступљено 01. априла 2013.
- [10] Youtube, „Коришћење Twitter друштвене мреже на часу историје, 2009, доступно на адреси: <http://www.youtube.com/watch?v=6WPVWDkF7U8>, приступљено 04. априла 2013.
- [11] University of Minnesota, „Twitter in the classroom?“, 2009, доступно на адреси: http://www.youtube.com/watch?v=4OxIz_3o3O0, приступљено 04. априла 2013
- [12] Вијести Online, „Зима отјерала 500 ученика из школе, уче преко Фејсбука“, 2012, доступно на адреси: <http://www.vijesti.me/vijesti/zima-otjerala-500-ucenika-skole-uce-preko-facebook-clanak-60114>, приступљено 20. јуна 2013.
- [13] Д. Дранулић, „Glogster edu – помоћник у настави“, *Часопис Поглед кроз прозор* (2012), доступно на адреси: <http://pogledkrozprozor.wordpress.com/2012/08/31/glogster-edu-pomocnik-u-nastavi/>, приступљено 15. маја 2013.